

SISEMINISTEERIUM

Uma programmi idee ja tegevuse kavandamine

November 2015

Info Võro Instituudi kodulehel:

<http://wi.ee/regionaalarengu-programm/>

Kontakt ja info: Võro Instituut
Külli Eichenbaum, tel 56611924
kylli.eichenbaum@wi.ee

Uma programm

Programmi eesmärgid

Uma programmi eesmärgiks on **Vana-Võromaa** keelelise, kultuurilise ja loodusliku omapära väärtustamine nii kohalike inimeste kui külaliste jaoks. Kultuuripärandile ja traditsioonilisele eluviisile ning kohalikule ressursile tuginev ettevõtlus loob töökohti, mis koos puhta elukeskkonnaga on toeks piirkonna majandusarengule ja seob noori oma kodukohaga.

Uma programmi kavandatud tegevusvaldkonnad

Omapärasele kultuurikeskkonnale, põlistele traditsioonidele ja kohalikule ressursile tuginev **tootearendus** ning Vana-Võromaale ainuomaste **kaubamärkide väljaarendamine**;

Omanäolise keele- ja kultuurikeskkonna väärtustamine, **kohaliku identiteedi** (sh kihelkondlikud identiteedid) **tugevdamine** ning selle kaudu piirkonna muutmine atraktiivseks ja elamisväärseks nii kohalike noorte kui sissetulijate jaoks (*võrokene olla om uhke ja hää*);

Keelelise, kultuurilise ja loodusliku **omapära eksponeerimine** Vana-Võromaa külalistele ning selle kaudu **loodus- ja kultuuriturismi arendamine** piirkonnas.

Uma programmi kavandamine

Vana-Võromaa arenguprogrammi esimene nõupidamine **2011. aasta juunis** Rõuges. Aasta lõpuks koostati dokument programmi eesmärkide ja tegevuskavaga.

Veebruaris 2012 toimus Haanja Rahvamajas **ümarlaud** Vana-Võromaa omavalitsuste esindajate ning riigikogu Vana-Võromaa saadikurühma osavõtul.

Arutati Uma regionaalarengu programmi sisu ja allkirjastati hea tahte **koostöölepe** programmi käivitamisel. Võru Instituut juhib UP ettevalmistusprotsessi ning moodustab nõukogu, mis esindab selles protsessis Vana-Võromaa omavalitsusi.

Nõukogus on esindatud omavalitsused (3 vallavanemat), POL ja VOL büroojuhid, maavalitsused (Põlva ja Võru mv arenguosakondade juhatajad), Maaülikool (rektor), Võru Instituut (direktor).

2013. aastal

toetas Siseministeeriumi regionaalministri büroo tegevusi Vana-Võromaa piirkonna prioriteetsete arenguprojektide väljaselgitamiseks.

- Tehti kohalikku omapära kasutava ettevõtlussektori valikuuring;
- toimus arendustegevuste ideede kogumine;
- seminaril detsembris arutati läbi edaspidi arendatavad pikemaajalise mõjuga tegevused.

Uuringu ja ideevooru põhjal selgus piirkonna praegune võimekus omapäraga seotud neljas valdkonnas:

**pärandtoit, käsitöö, loome-ettevõtlus,
pärandtehnoloogiad ehituses.**

2014. aasta tegevused:

Ettevõtluskeskkonnale vajalike tugiteenuste ja koostöötingimuste arendamine omapära kasutavates valdkondades:

Kohaliku toidu arendus- ja turundusvõrgustiku toimeplaani väljatöötamine

Vana-Võromaa käsitöö uuring, tootearendus- ja turundusvõrgustiku planeerimine, piirkonna omapära esindavate toodete e-kaubamaja kavandamine

Loome-ettevõtluse keskuse kontseptsiooni koostamine

Energiasäästliku ja ökoloogilise ehituse kompetentsikeskuse idee arendamine

2015. aasta tegevused:

Uma Meki toiduvõrgustiku toimekontseptsiooni arendamine **innovatsiooniklastriks**.

Käsitöövaldkonna arendustegevusena jätkus **käsitöövõrgustiku toimekava rakendamine**.

Võrokeste **loome-ettevõtluse keskuse** **projektiarendus** Võru linnas

Kultuuripärandil põhinev mainekujundus:
lahenduste väljatöötamine võro kultuuripärandi sümboolika kasutuseks eri valdkondades (turism, käsitöö, toit, loomemajandus).

Energiatõhusa ehituse ja looduslike ehitusmaterjalide tootearenduskeskus

- Põlvamaa – „Rohelisem elu“
- 2019.a ja ligi nullenergia nõue avaliku kasutusloaga hoonetele ning 2021.a erahoonetele.

Keskenduda energiatõhususele hoonetes ja piirkondlike looduslike materjalide kasutamisele ehitustegevuses ja tootmises.

Energiatõhusa ehituse ja looduslike ehitusmaterjalide tootearenduskeskus

Keskuse fookused:

- Tootearendus – traditsioonilised (ehitus)materjalide kasutuslevõtuks, ühiskomponentide tootmiseks
- Uute liginullenergiahoonete ehitamisega seonduv kompleksne nõustamine – projekteerimine, hanked, lähteülesanded, arhitektuursed lahendused
- Vanade hoonete renoveerimisalane nõustamine – energiatõhusaks ehitamise nõustamisest materjalivalikuni
- Koolitamine

Kohaliku toidu arendus- ja turundusvõrgustiku toimeplaani väljatöötamine

- Sisend: UMA MEKK uuring, kohalikud ettevõtjad ning MTÜ Võrumaa Partnerluskogu

Kolm suunda:

- arendus- ja turundustegevused ettevõtjate suunal
- (tugi)tegevused koostöös kavandatava Uma Loomekojaga Võru linnas, mis looks ettevõtjatele kvalitatiivselt uued võimalused koostöökaks ja müügiks
- suund seadusloome muutmiseks, mille eesmärk on taotleda tootmistingimuste lihtsustamist kohalike toidukäitlejate jaoks

Tegevused:

- Logistika koordineerimine ning turustamise toetamine,
- Ettevõtjate nõustamine,
- Ühise koostöö tegevused

Täpsustatud said ka võrgustiku koordinaatori roll ja tema ülesanded, planeeritava võrgustiku hoone asukoha analüüs ja selle funktsioonid ning loodava juriidilise isiku vorm ja ülesanded

Kohaliku toidu arendus- ja turundusvõrgustiku toimeplaani väljatöötamine

Suund seaduseloome muutmiseks, mille eesmärk on taotleda tootmistingimuste lihtsustamist kohalike toidukäitlejate jaoks:

- Soov, et kohalik toit ja kohalikud toidutraditsioonid saaksid enam väärtustatud ning muutuksid kohalikele elanikele olulisemaks sissetuleku allikaks.

Formuleeritud sai muudatusettepanek toiduseaduse ja põllumajandusministri 25.06.2014 määruse nr 163 ja 15.07.2006 määruse nr 163 muutmiseks

Uma Meki toiduvõrgustiku toimekontseptsiooni arendamine innovatsiooniklastriks

Valmis tegevuskava ja taotlus sai esitatud innovatsioonitegevuste taotlusvooru.

Viis tegevust:

- Suitsusaunas suitsutatud liha tootearendus ja väärtusahela ning tootmisprotsessi standardiseerimine
- Sõira tootearendus ja väärtusahela ning tootmisprotsessi standardiseerimine
- Rukkileiva ja -jahude innovaatilised tootmistehnoloogiad
- Teisese tooraine ja jäätmete keskkonnasäästlik käitlemine liha tootmisel mobiilses väiketapamajas
- Uute innovatiivsete tehnoloogiate kasutuselevõtmine traditsioonilisel toorainel põhinevate marjatoodete ja maitseõlide valmistamiseks

Uma Meki toiduvõrgustiku toimekontseptsiooni arendamine innovatsiooniklastriks

Loodud MTÜ Pärandoit, kui klasteri juriidiline keha.

Hetkel 22 liiget – erinevad toidutootjad ja –kasvatajad.

Partneriteks 4 teadusasutust, kellega sõlmitud lepingud:

- Toidu- ja Fermentatsioonitehnoloogia Arenduskeskus
- Tallinna Tehnikaülikooli Toidu Instituut
- Eesti Taimekasvatuse Instituut
- Võro Instituut

Loome-ettevõtluse keskuse kavandamine Võru linna. Projektiarendus.

Rajada Vana-Võromaa südamesse – Võru linna – paik kus tutvustatakse ja vahendatakse nii võrokestele kui külalistele Võromaa toitu ja käsitööd.

Pilt aastast 2015

Sookõrts aastal 1920, Pilt Võrumaa muuseumist

Asukoht: Endine Võrusoo koolihoone (Kreutzwaldi tn 109, Võru linn). Ajalooline Soo kõrtsikoht, muistse ühendustee ääres.

Uma Loomekoda saab olema:

tugistruktuur pärimuskultuuri paremale rakendamisele kohalikus ettevõtluses (sh paik ettevõtlusega alustamiseks)

koondab kompetentsi ning on tootearendus- ja logistikakeskuseks kohalikule toiduvõrgustikule UMA MEKK

paik turistidele ja külalistele, kus tutvuda Vana-Võromaa pärandkultuuri, toidu ja käsitööga

paik kohalikule kogukonnale loovtegevuste arendamiseks pärandkultuuri valdkonnas, teadmiste ning oskuste jagamine esivanemate pärandist

Kultuuripärandil põhinev mainekujundus

Lahenduste väljatöötamine võro kultuuripärandi sümboolika kasutuseks eri valdkondades (turism, käsitöö, toit, loomemajandus). Ühendav sümboolika on vajalik reklaamis, pakenditel, müügitööl.

Seni kasutusel olnud sümboolika ja pärandimärkide analüüs, kunstniku visandid, arutelud kogukonna esindajatega ja valdkondade võtmetegijatega, visandite täiendamine arutelude tulemuste põhjal, koostöö alustamine ettevõtjatega sümboolika rakendamiseks.

VANA-VÖROMAA   UMA

Aasta lõpuks on elektroonilisel kujul valminud Vana-Võromaad ja siinset kultuuripärandit esindav sümboolikaesitlus koos sümboolika kasutusnäidetega.

Tiijuht võro kirju ja märke manu on soovituslik materjal piirkonna omapära kasutavatele ning esitlevatele ettevõtjatele ning organisatsioonidele.

Piirkonnaga seostuva sümboolika kasutamine piirkonna ettevõtluses ning arendustöös toob selgemalt esile piirkonna eripära, Vana-Võromaa kultuuripiirkonna tuntus kasvab.

Käsitöövaldkonna arendustegevused

2014. a. on koostatud käsitöövõrgustiku toimekava 7 aasta perspektiiviga.

Uuringuga selgitati välja käsitöö valdkonna probleemistik ning koostöövalmidus.

Toimekava abil arendatavad suunad:

- ❖ Tugitegevused käsitöölisele piirkonna eripära kandvate toodete arendamiseks
- ❖ Vana-Võromaa käsitöötoodete müüki ja reklaami toetav tegevus
- ❖ Käsitöölise omavaheline koostöö ja teadmiste edasiandmine
- ❖ Koostöö turismivaldkonnaga
- ❖ Loomemajandus-keskuse tegevuste käivitamise ettevalmistused

Esimese koostöö-aasta tulemused

Käsitöölised on saanud õppepäevadelt ja ühisaruteludelt ideid ja teadmisi kohaliku eripäraga toodete loomiseks ja eripära selgemaks väljatoomiseks. Toimib info jagamine ja vahetus.

Nõupäevade info: <http://wi.ee/regionaalarengu-programm/kasitooliste-umarlaud/>

Valminud on võrokeste esindus-müügiboks ja selle sisustus. Vana-Võromaa käsitöö on piirkonna laatadel selgelt välja paistmas ning reklaamitud

Vana-Võromaa käsitöömeistrite eripäraste kaupade valikuga e-pood Uma puut on 2015. aasta lõpus avamiseks valmis

UMA PUUT
VANA-VÕROMAA E-POOD

Kontohaldus Sisene OSTUKORV 0 item 0,00 €

OSTUINFO MEISTRID

Tere tulemast Vana-Võromaa e-poodi

...vaatama ja ostma ummamuudu asju – asju, milles on võro vaim.

Kirev ja mitmekesine - nõnda nagu elu Võromaal - on ka võrokeste poe kaubavalk. Vana-Võromaa käsitöömeistrite tehtud tarbe- ja iluasjades on koos nii Võromaa loodust kui mustreid, võrokeste mõtteviisi ja kuraasi, alalhoidlikkust ning praktilisust. Elamises vajalikkes igapäevastes asjades on arhailist hõngu kõrvuti nutikalt lihtsa lahendusega, põline oskus ja teadmine saab kokku tänaste soovidega. Paljud käsitoona tehtud ummamuudu kaubad on ainulaadsed, sest tarbeasi tehakse konkreetsele kasutajale mõeldes. Üsna mitmete esemete puhul on e-poes väljas kauba näidis, aga omale taolise eseme hankimiseks tuleb meistritele oma soovidest teada anda ning kauplemä hakata. Esimese e-tutvuse meistriga saad sõlmida juba siin poes. Võro veri ei väris, paklanõ hamõ ei kärise!

Uued tooted

 <p>Lukk suitsusauna uksele Toode on tellitav</p>	 <p>Riidevarn 18,30 € Toode on tellitav</p>	 <p>Tarkuseraamat 15,00 € LISA OSTUKORVI</p>
--	---	--

- MEENED
- RAAMATUD
- KORVID
- MÄNGUASJAD
- RAHVARÕIVAD
- SUVERÕIVAD
- TALVERÕIVAD
- JALANÕUD
- KODUTEKSTIIL
- NÕUD
- MÖÖBEL
- SAUNAKAUBAD
- PILLID
- SILDID
- KOTID

Vana-Võromaa piirkonnaprogrammi loomise vajadus

- ❖ Tegevused piirkonnaülel
- ❖ Omapära valdkondade arengus kitsaskohtade lahendused
- ❖ Ühistegevuste abil väikeettevõtlus elujõulisemaks
- ❖ Vana-Võromaa eripära nähtavale ja kasutusse

Koostöö- ja arenguplaane valmistatakse ette esitamiseks sobivatesse toetusmeetmetesse aastatel 2015-2017

Osa tegevusi ei sobitu oma eripära tõttu toetusmeetmete tingimustega või ei suuda oma olemuselt konkureerida toetustele.

Tulemusteks on vajalik valdkondade arendusega järjepidev tegelemine.

Uma programmi ettevalmistavas perioodis koostatud uuringute aruanded, toimekavad, sündmused, esitlused on avalikkusele kättesaadavad Võru Instituudi kodulehel:

<http://wi.ee/regionaalarengu-programm/>

VANA-VÖROMAA   UMA

